

שבט התשס"ט

בס"ד

הצדק והשוויון החברתי בנדודי ישראל במדבר

לפרשת בשלח

1. שמות י"ג

יז וַיְהִי בְשֶׁלַח בְּפָרְעָה אֶת-הָעָם וְלֹא-נָחַם אֱלֹהִים דְּרַךְ אֲרָץ פְּלִשְׁתִּים כִּי קָרוֹב הוּא כִּי אָמַר אֱלֹהִים פֶּן-יִנָּחַם הָעָם בְּרֹאֲתָם מַלְחָמָה וְשָׁבוּ מִצְרַיִם. יח וַיִּסַּב אֱלֹהִים אֶת-הָעָם דְּרַךְ הַמִּדְבָּר יַם-סוּף וְחֻמְשִׁים עָלוּ בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל מֵאֲרָץ מִצְרַיִם.

2. במדבר י"ד

כח אָמַר אֱלֹהִים חִי-אֲנִי נֹאֵם-יְהוָה אִם-לֹא כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתֶּם בְּאָזְנֵי כֹן אֶעֱשֶׂה לָכֵם. כט בַּמִּדְבָּר הַזֶּה יִפְלוּ פְגָרֵיכֶם וְכָל-פְּקֻדֵיכֶם לְכָל-מִסְפָּרְכֶם מִן-עֲשָׂרִים שָׁנָה וְנִמְעָלָה אֲשֶׁר הִלִּינְתֶם עָלַי. ל אִם-אַתֶּם תִּבְּאוּ אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁאַתִּי אֶת-יְדֵי לְשׁוֹן אֶתְכֶם בָּהּ כִּי אִם-כָּלֵב בֶּן-יִפְנֶה וַיְהוֹשִׁעַ בֶּן-נּוּן. לא וְטַפְכֶם אֲשֶׁר אֲמַרְתֶּם לְבֹז יְהוָה וְהִבִּיאֲתִי אֲתֶם וַיִּדְעוּ אֶת-הָאָרֶץ אֲשֶׁר מֵאִסְתֶּם בָּהּ. לב וּפְגָרֵיכֶם אֲתֶם יִפְלוּ בַּמִּדְבָּר הַזֶּה. לג וּבְנֵיכֶם יִהְיוּ רֹעִים בַּמִּדְבָּר אַרְבָּעִים שָׁנָה וְנִשְׂאוּ אֶת-זְנוּתֵיכֶם עַד-תִּם פְּגָרֵיכֶם בַּמִּדְבָּר. לד בְּמִסְפָּר הַיָּמִים אֲשֶׁר-תִּרְתֹּם אֶת-הָאָרֶץ אַרְבָּעִים יוֹם יוֹם לְשָׁנָה יוֹם לְשָׁנָה תִּשָּׂאוּ אֶת-עוֹנֹתֵיכֶם אַרְבָּעִים שָׁנָה וַיִּדְעֶתֶם אֶת-תְּנוּאַתִּי. לה אֲנִי יְהוָה דִּבַּרְתִּי אִם-לֹא זֹאת אֶעֱשֶׂה לְכָל-הָעֵדָה הַכֹּרֶה הַזֹּאת הַיּוֹעֲדִים עָלַי בַּמִּדְבָּר הַזֶּה יִתְמוּ וְשָׁם יָמוּתוּ.

3. דברים פרק ח'

ב וְזָכַרְתָּ אֶת-כָּל-הַדְּרַךְ אֲשֶׁר הוֹלִיכְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ זֶה אַרְבָּעִים שָׁנָה בַּמִּדְבָּר לְמַעַן עֲנִיתְךָ לְנִסֵּיךָ לְדַעַת אֶת-אֲשֶׁר בְּלִבְךָ הַתְּשֹׁמֵר מִצִּוְתוֹ אִם-לֹא. ג וַיַּעֲנֶךָ וַיִּרְעַבְךָ וַיֹּאכַלְךָ אֶת-הַמָּן אֲשֶׁר לֹא-יִדְעֶתָ וְלֹא יִדְעוּ אֲבֹתֶיךָ לְמַעַן הוֹדִיעֶנְךָ כִּי לֹא עַל-הַלֶּחֶם לִבְדוֹ יִתִּיחַ הָאָדָם כִּי עַל-כָּל-מוֹצֵא פִי-יְהוָה יִתִּיחַ הָאָדָם. ד שְׂמִלְתָּךְ לֹא בָלַתָּה מַעֲלִיד וְרָגַלְךָ לֹא בָצַקָה זֶה אַרְבָּעִים שָׁנָה. ה וַיִּדְעֶתָ עִם-לִבְבְּךָ כִּי כַּאֲשֶׁר יִיָּסֵר אִישׁ אֶת-בְּנוֹ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ מִיִּסְרָךָ. ו וְשִׁמְרָתָ אֶת-מִצְוֹת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְלֶכֶת בְּדַרְכּוֹ וְלִירְאָהוּ אֹתוֹ. ז יִדּוּ וְרָם לִבְבְּךָ וְשִׁכַּחְתָּ אֶת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ הַמוֹצִיאֲךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים: ח הַמוֹלִיכְךָ בַּמִּדְבָּר הַגָּדֹל וְהַנּוֹרָא נָחַשׁ שָׂרָף וְעַקְרָב וְצַמְאוֹן אֲשֶׁר אִין-מַיִם הַמוֹצִיא לְךָ מַיִם מִצּוֹר הַחֲלַמִּישׁ. טז הַמֵּאֲכַלְךָ מִן בַּמִּדְבָּר אֲשֶׁר לֹא-יִדְעוּ אֲבֹתֶיךָ לְמַעַן עֲנִיתְךָ וְלְמַעַן נִסִּיתְךָ לְהִיטִיב בְּאֶחְרֵיתֶךָ.

4. ירמיהו ב'

ב הַלֵּךְ וְקִרְאתָ בְּאָזְנֵי יְרוּשָׁלַם לֵאמֹר כֹּה אָמַר יְהוָה זְכַרְתִּי לְךָ חֶסֶד נְעוּרֶיךָ אֲהַבֵת כְּלוּלֵתֶיךָ לְכַתֵּב אַחֲרַי בַּמִּדְבָּר בְּאֲרָץ לֹא זְרוּעָה.

5. עמוס ב'

י וְאֲנֹכִי הֶעֱלִיתִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וְאוֹלַךְ אֶתְכֶם בַּמִּדְבָּר אַרְבָּעִים שָׁנָה לְרֵשֶׁת אֶת-אֲרָץ הָאֱמֹרִי. יא נְאֻמִּים מְבַנְיָנִים לְנְבִיאִים וּמַבְחֹרִיכֶם לְנְזִירִים הָאֵף אִין-זֹאת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל נֹאֵם-יְהוָה. יב וַתִּשְׁקוּ אֶת-הַנְּזִירִים יַיִן וְעַל-הַנְּבִיאִים צִוִּיתֶם לֵאמֹר לֹא תִנְבְּאוּ.

5. עמוס ה'

כד וַיִּגַּל כְּמִים מִשְׁפָּט וַיְדַקֵּה כְּנַחַל אֵיתוֹ. כה הַזְּבָחִים וּמִנְחָה הַגִּשְׁתֶּם-לִי בַּמִּדְבָּר אַרְבָּעִים שָׁנָה בֵּית יִשְׂרָאֵל.

חוק ומשפט

6. שמות ט"ו, כ"ה

"ויצעק אל ה', ויורהו ה' עץ, וישלך אל המים וימתקו המים; שם שם לו

ח'ק ומשפט ושם נסהו"

7. שמות ט"ז - הנסיון

ז הנני ממטיר לכם לחם מן השמים, ויצא העם ולקטו דבר יום ביומו למען אנסנו הילך בתורתך אם לא. טז זה הדבר אשר צוה ה' - לקטו ממנו איש לפי אכלו, עמר ללגלת מספר נפשתיכם, איש לאשר באהלו תקחו.

8. שמות ט"ז, יז - יח - בני עומדים בנסיון

"וילקטו המרבה והממעט. וימדו בעמר, ולא העדיף המרבה והממעט לא החסיר, איש לפי אכלו לקטו".

9. טעמו הנפלא של המן

"וטעמו כצפיחת בדבש" (ט"ז, לא), "והיה טעמו כטעם לשד השמן" (במדבר ל"א, ח).

10. דברים ח', ג'

"ויענך וירעבך ויאכלך את המן אשר לא ידעת"

שבת

11. שמות כ'

(יא) כִּי שֵׁשֶׁת יָמִים עָשָׂה יְהוָה אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ אֶת הַיָּם וְאֶת כָּל אֲשֶׁר בָּם וַיִּנַּח בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי עַל כֵּן בִּרְךָ יְהוָה אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת וַיְקַדְּשֵׁהוּ:

12. דברים ה', יג; שמות כ"ג, יב

"למען ינוח עבדך ואמתך כמוך, וזכרת כי עבד היית בארץ מצרים."

13. שמות ל"א, יז - ציווי השבת שבפרשת המשכן

"כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ וביום השביעי שבת וינפש".

14. שמות ט"ז - חידוש מלאכת הוצאה מרשות לרשות

כב וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁשִׁי לִקְטוֹ לֶחֶם מִשְׁנֵה שְׁנֵי הַעֲמָר לְאָחַד וַיָּבֹאוּ כָּל-נְשִׂאֵי הָעֵדָה וַיִּגִּידוּ לַמֹּשֶׁה. כג וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים הוּא אֲשֶׁר דָּבַר יְהוָה שְׁבֹתוֹן שְׁבֹת-קִדְשׁ לִיהוָה מִחַר אֶת אֲשֶׁר-תֹּאמְרוּ אִפּוּ וְאֶת אֲשֶׁר-תִּבְשְׁלוּ בְשָׁלוּ וְאֶת כָּל-הָעֵדָה הִנִּיחוּ לָכֵם לְמִשְׁמַרְתָּ עַד-הַבֹּקֶר. כד וַיִּנַּיְחוּ אֹתוֹ עַד-הַבֹּקֶר כַּאֲשֶׁר צָוָה מֹשֶׁה וְלֹא הִבְאִישׁ וְרָמָה לֹא-הָיְתָה בּוֹ. כה וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֲכָלְהוּ הַיּוֹם כִּי-שֶׁבֶת הַיּוֹם לִיהוָה הַיּוֹם לֹא תִמְצָאֵהוּ בַשָּׂדֶה. כו שֵׁשֶׁת יָמִים תִּלְקַטְהוּ וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שְׁבֹת לֹא יִהְיֶה-בּוֹ. כז וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יָצְאוּ מִן-הָעָם לְלַקֵּט וְלֹא מָצְאוּ. כח וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה עַד-אֲנִי מֵאֲנַתֶּם לְשֹׁמֵר מִצְוֹתַי וְתוֹרֹתַי. כט רֹא כִּי-יְהוָה נָתַן לָכֶם הַשַּׁבָּת עַל-כֵּן הוּא נָתַן לָכֶם בַּיּוֹם הַשְּׁשִׁי לֶחֶם יּוֹמִים שְׁבוּ אִישׁ תַּחְתּוּי אֶל-יָצֵא אִישׁ מִמְּקוֹמוֹ בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי. ל וַיִּשְׁבְּתוּ הָעָם בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי.

15. נחמיה י"ג, טו-כב

"בימים ההמה ראיתי ביהודה דרכים גתות בשבת ומביאים הערמות ועמסים על החמרים ואף יין, ענבים ותאנים וכל משא, ומביאים ירושלים ביום השבת, ואעיד ביום מכרם ציד: והצרים ישבו בה מביאים דגא וכל מכר ומכרים בשבת לבני יהודה ובירושלים: ויהי כאשר צללו שערי ירושלים לפני השבת, ואמרה ויסגרו הדלתות, ואמרה אשר לא יפתחום עד אחר השבת; ומנערי העמדותי על השערים לא יבוא משא ביום השבת: וילינו הרכלים ומכרי כל ממכר מחוץ לירושלים פעם ושתים: ואעידה בהם ואמרה אליהם - מדוע אתם לנים נגד החומה, אם תשנו - יד אשלח בכם; מן העת ההיא לא באו בשבת: ואמרה ללוים אשר יהיו מטהרים ובאים שמרים השערים לקדש את יום השבת...".

16. שבת קכג ע"ב

"תנו רבנן: בראשונה היו אומרים שלשה כלים ניטלין בשבת... התירו וחזרו והתירו וחזרו והתירו, עד שאמרו: כל הכלים ניטלין בשבת חוץ מן מסר הגדול ויתד של מחוישה".

"אמר ר' חנינא, בימי נחמיה בן חכליה נשנית משנה זו".

17. ירמיהו ל"ה, י"א

"ויהי בעלות נבוכדנאצר מלך בבל אל הארץ, ונאמר באו ונבוא ירושלים מפני חיל הכשדים ומפני חיל ארם, ונשב בירושלים".

18. ירמיהו י"ז, י"ט-כ"ז

"כֹּה אָמַר ה' אֱלֹהֵי - הַלֶּךְ וְעַמְדַת בְּשַׁעַר בְּנֵי הָעָם אֲשֶׁר יָבֹאוּ בּוֹ מַלְכֵי יְהוּדָה וְאֲשֶׁר יֵצְאוּ בּוֹ וּבְכָל שַׁעַר יְרוּשָׁלַם: וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם - שָׁמְעוּ דְבַר ה' מַלְכֵי יְהוּדָה וְכָל יְהוּדָה וְכָל יִשְׂבֵי יְרוּשָׁלַם הַבָּאִים בְּשַׁעֲרֵים הָאֵלֶּה: כֹּה אָמַר ה' - הַשְׁמַרְוּ בְּנַפְשׁוֹתֵיכֶם וְאַל תִּשְׂאוּ מִשָּׂא בְּיּוֹם הַשַּׁבָּת וְהַבָּאתֶם בְּשַׁעֲרֵי יְרוּשָׁלַם: וְלֹא תוֹצִיאוּ מִשָּׂא מִבְּתֵיכֶם בְּיּוֹם הַשַּׁבָּת וְכָל מִלְאכָה לֹא תַעֲשׂוּ, וְקִדְשְׁתֶּם אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת כַּאֲשֶׁר צִוִּיתִי אֶת אֲבוֹתֵיכֶם: ... וְהָיָה אִם שָׁמַעְתֶּם אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת וְלֹא נָטַם ה' לְבַלְתִּי הַבִּיא מִשָּׂא בְּשַׁעֲרֵי הָעִיר הַזֹּאת בְּיּוֹם הַשַּׁבָּת וְלִקְדַשׁ אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְבַלְתִּי עֲשׂוֹת בָּהּ בּוֹ כָּל מִלְאכָה: וְבָאוּ בְּשַׁעֲרֵי הָעִיר הַזֹּאת מַלְכִים וּשְׂרִיפִים יֹשְׁבִים עַל כֶּסֶף וְדוֹד רִכְבִּים בְּרִכְבָּם וּבִסּוּסֵים הֵמָּה וּשְׂרִיפִים אִישׁ יְהוּדָה וְיִשְׂבֵי יְרוּשָׁלַם, וְיֹשְׁבֵהָ הָעִיר הַזֹּאת לְעוֹלָם: ... וְאִם לֹא תִשְׁמְעוּ אֵלַי לְקַדֵּשׁ אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת וּלְבַלְתִּי שֹׂאת מִשָּׂא וּבָא בְּשַׁעֲרֵי יְרוּשָׁלַם בְּיּוֹם הַשַּׁבָּת, וְהָצַתִּי אֶשׁ בְּשַׁעֲרֵיהָ וְאֹכְלָה אֶרְמֹנֹת יְרוּשָׁלַם וְלֹא תִכְבְּהוּ".

19. ירמיהו כ"ב, א-ה

"כֹּה אָמַר ה' - רַד בֵּית מֶלֶךְ יְהוּדָה וּדְבַרְתָּ שָׁם אֶת הַדְּבַר הַזֶּה: וְאָמַרְתָּ - שָׁמַע דְּבַר ה' מֶלֶךְ יְהוּדָה הַיֹּשֵׁב עַל כֶּסֶף דוֹד, אֶתָּה וְעַבְדֶּיךָ וְעַמְּךָ הַבָּאִים בְּשַׁעֲרֵים הָאֵלֶּה: כֹּה אָמַר ה' - עֲשׂוּ מִשְׁפָּט וְצַדִּיקָה וְהִצִּילוּ גִזּוֹל מִיַּד עֲשׂוֹק וְגַר יִתּוֹם וְאִלְמָנָה אֶל תִּנּוּ אֶל תַּחֲמִסּוּ וְדָם נָקִי אַל תִּשְׁפְּכוּ בְּמִקּוֹם הַזֶּה: כִּי אִם עֲשׂוּ תַעֲשׂוּ אֶת הַדְּבַר הַזֶּה, וְבָאוּ בְּשַׁעֲרֵי הַבַּיִת הַזֶּה מַלְכִים יֹשְׁבִים לְדוֹד עַל כֶּסֶף רִכְבִּים בְּרִכְבָּם וּבִסּוּסֵים הוּא וְעַבְדוֹ וְעַבְדוֹ וְעַמּוֹ: וְאִם לֹא תִשְׁמְעוּ אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה - בִּי נִשְׁבַּעְתִּי נְאֻם ה' כִּי לַחֲרָבָה יִהְיֶה הַבַּיִת הַזֶּה".

20. הרב מ"ז

השבת, כמתקשרת אל מקום המסחר, לא באה להעיד על כך שהקב"ה ברא את העולם בשישה ימים. השבתה ממלאכת הוצאה - אין בה שבתה ממלאכות הבריאה והיצירה, שהרי אין יצירה במלאכת הוצאה. השבת של רחבת המסחר לא באה לעצור את הבניין; היא באה לעצור את ההתעשרות הבלתי-נלאית, את רדיפת הממון הבלתי פוסקת הקשורה במסחר. הגדולה בסכנותיה של רדיפת הממון הזאת היא הרמאות הגלויה והסמויה, הנבלה שלא ברשות התורה והנבלה שברשות התורה. לכולן משותף אחד - קיפוחו של החלש ושל התמים.

יום אחד בשבוע מצווה התורה על האדם לעצור את מלחמת הקיום שלו, את תאוות הבצע. יום אחד בשבוע - על האדם להיזכר במי הבאר במרה ובמון שנתקדשה בו השבת ונתברכה בו. בכך יכיר שמוזנותיו מן הקב"ה הם, והוא הקוצב אותם; שעוני כל אליו ישברו והוא נותן להם את אכלם בעתו. בארבעים השנים שהחלו בשבת שבמרה ובשבת שבמדבר סין, אכלו כל יוצאי מצרים ובניהם אוכל שווה ובכמויות שוות. יחד ריוו צימאונם ויחד התענו ברעב. הסוחר האומר בלבו "מתי יעבר החדש ונשבירה שבר והשבת ונפתחה בר להקטין איפה ולהגדיל שקל ולענות מאזני מרמה" (עמוס ח', ה) ייזכר בעת שבינת המסחר ביום השביעי שכל בניו של הקב"ה שווים בעיניו ולכולם הוא פותח את ידו ומשביע, ולא תועיל לו לאדם כל השתדלותו אם לא יקצוב לו אביו שבשמים את מוזנותיו. מי שפדאו מעבדות מצרים וגם מסיר הבשר שבה - הוא שהתחייב במוזנותיו ובמוזנות אשתו ובניו, והוא שדרש ממנו רק אחת: "למען ינוח עבדך ואמתך כמוך" (דברים ה', יד).

כיבוד אב ואם**21. דברים כ"א, יח-כ**

"כי יהיה לאיש בן סורר ומורה, איננו שמע בקול אביו ובקול אמו, ויסרו אותו ולא ישמע אליהם: ותפשו בו אביו ואמו, והוציאו אותו אל זקני עירו ואל שער מקמו: ואמרו אל זקני עירו - בננו זה סורר ומרה איננו שמע בקלנו, זולל וסבא".

22. משנה, סנהדרין ע"א

"מאימתי חיוב: משיאכל טרטימר בשר וישתה חצי לוג יין האיטלקי. ר' יוסי אומר: מנה בשר ולוג יין".

23. סנהדרין ע"ב ע"א

"ר' יוסי הגלילי אומר, וכי מפני שאכל זה טרטימר בשר ושתה חצי לוג יין האיטלקי אמרה תורה יצא לבית דין לסיסק? אלא הגיעה תורה לסוף דעתו של בן סורר ומורה, שסוף מגמר נכסי אביו ומבקש למודו ואינו מוצא, ויוצא לפרשת דרכים ומלטטם את הבריות. אמרה תורה: ימות זכאי ואל ימות חייבי".

24. משלי ל', טו-יז

"שתי בנות הב הב, שלוש הנה לא תשבענה, ארבע לא אמרו הון: שאול ונעצר רחם - ארץ לא שבעה, מים ואש לא אמרה הון: עין תלעג לאב ותבוז ליקחת אם - יקרוה ערבי נחל ויאכלוה בני נשר".

25. משלי כ"ז, כ'

"שאול ואבדו לא תשבענה, ועיני האדם לא תשבענה".

26. משלי ל', יא-יד

"דור אביו יקלל ואת אמו לא יברך: דור טהור בעיניו ומצאתו לא רחץ: דור מה רמו עיניו ועפעפיו ינשאו: דור חרבות שיניו ומאכלות מתלעתיו, לאכל עינים מארץ ואביונים מאדם".

27. שמות ט"ז, טז

"לקטו ממנו איש לפי אכלו, עמר לגלגלת מספר נפשתיכם, איש לאשר באהלו תקחוו".

28. הרב מ"ז

בעת שעמדו יוצאי מצרים בתור ליד הבאר במרה, בעת ששם להם ה' חוק ומשפט - ציווה התורה גם על כיבוד אב ואם. כיבוד, שבראש ובראשונה משמעותו היא הכרת הבן בזכותם של ההורים לחלק את המזון לילדיהם על-פי מיטב שיפוטם ועל-פי חוש הצדק שלהם.

רפידים**29. שמות י"ז**

א וַיִּסְעוּ כָּל-עַדְת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל מִמִּדְבַּר-סִין לְמִסְעֵיהֶם עַל-פִּי יְהוָה וַיַּחֲנוּ בְּרַפִּידִים וַאֲיִן מֵיִם לְשִׁתּוֹת הָעָם. **ב** וַיָּרֶב הָעָם עִם-מֹשֶׁה וַיֹּאמְרוּ תָנוּ-לָנוּ מֵיִם וְנִשְׁתֶּה וַיֹּאמֶר לָהֶם מֹשֶׁה מַה-תִּרְיֹבוּ עִמָּדִי מִה-תִּנְסוּן אֶת-יְהוָה. **ג** וַיִּצְמָא שָׁם הָעָם לַמֵּיִם וַיִּגְלוּ הָעָם עַל-מֹשֶׁה וַיֹּאמְרוּ לָמָּה זֶה הָעֲלִיתָנוּ מִמִּצְרַיִם לְהָמִית אֹתִי וְאֶת-בְּנֵי וְאֶת-מִקְנֵי בְצִמָּא. **ד** וַיִּצְעַק מֹשֶׁה אֶל-יְהוָה לֵאמֹר מָה אֶעֱשֶׂה לָּעַם הַזֶּה עוֹד מֵעַתָּה וְסָקְלֵנִי. **ה** וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה עֲבֹר לִפְנֵי הָעָם וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם הִנֵּנִי עֹמֵד לְפָנֶיךָ שָׁם עַל-הַצּוּר בְּחַרְבָּה וְהִכִּיתָ בְּצוּר וַיִּצְאוּ מִמֶּנּוּ מֵיִם וְשִׁתְתָה הָעָם וַיַּעַשׂ כֵּן מֹשֶׁה לְעֵינֵי זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל. **ו** וַיִּקְרָא שֵׁם הַמִּקּוֹם מַסָּה וּמִרְיָבָה עַל-רִיב בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְעַל נִסְתֵּם אֶת-יְהוָה לֵאמֹר הִנֵּה יְהוָה בְּקִרְבָנוּ אִם-אֵין.

30. הרב מ"ז

כאשר נצטוו משה לעבור לפני העם וללכת עם שבעים הזקנים לצור שבחורב, שהיה במקום מרוחק (שהרי מרפידים להר סיני עברו בני ישראל מסע שלם), התנהל המאבק על המים שלא על פי סדרי החוק והמשפט שקבע משה במרה. (את ההתנפלות על המים, את זעקות "אותי", ואת בניי "ואת מקניי" שנשמעו שם - נותר לדמיונו של הקורא).

עמלק**31. ראב"ע הקצר**

"על דעתך, כי זאת הגבעה [=שמשה ניצב עליה במלחמת עמלק] הוא הצור שהיכה, והוא הר סיני".

32. שמות י"ז, ט'

"ויואמר משה אל יהושע - בחר לנו אנשים וצא הלחם בעמלק".

33. שופטים ז', ה'

"ויואמר ה' אל גדעון - כל אשר ילק בלשונו מן המים כאשר ילק הכלב, תציג אותו לבד, וכל אשר יכרע על ברכיו לתותו".

34. דברים כ"ה, יג-יז

"לא יהיה לך בכיסך אבן ואבן גדולה וקטנה: לא יהיה לך בביתך איפה ואיפה גדולה וקטנה: אבן שלמה וצדק יהיה לך, איפה שלמה וצדק יהיה לך, למען יאריכו ימך על האדמה אשר ה' א-לוהיך נתן לך: כי תועבת ה' א-לוהיך כל עשה אלה כל עשה עָל: זכור את אשר עשה לך עמלק בדרך בצאתכם ממצרים".

35. ש"י דברים כ"ה, יז

"אם שיקרת במידות ומשקלות - הווי דואג מגירוי האויב. שנאמר 'מאזני מרמה תועבת ה'', וכתוב בתרה - 'בא זדון ויבא קלון'".